HAC

Değerli mü'minler!

Bugünkü konuşmamızda İslâm'ın beş esasından biri olan hac'tan söz edeceğiz.

Hac sözlükte saygıdeğer makamlara isteyerek ziyarette bulunmak demektir.

Dindeki anlamı ise ihrama girerek belli günde Arafatta bulunmak ve Kâbe'yi usûlüne uygun olarak ziyaret etmektir.

Hac yapmak, namaz kılmak ve oruç tutmak gibi farzdır, yani Allah'ın emridir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmuştur.

وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبٖيلاًۜ وَمَنْ كَفَرَ فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِىٌّ عَنِ الْعَالَمٖينَ.

"Yoluna güç yetirenlerin o evi (Kâbeyi) ziyaret etmeleri Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim inkar ederse bilmelidir ki Allah bütün alemlerden müstağnidir."[151]

Peygamberimiz de şöyle buyurmuştur:

151 Al-i İmran, 3/97.

بُنِيَ اْلاِسْلاَمُ عَلٰى خَمْسٍ شَهَادَةِ اَنْ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَاَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ
وَاِقَامِ الصَّلاَةِ وَاِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَاْلحَجِّ وَصَوْمِ رَمَضَانَ.

"İslâm beş temel üzerine kurulmuştur: Allah'tan başka tanrı olmadığına, Muhammed (aleyhi's-selam)'ın Allah'ın peygamberi olduğuna şahitlik etmek, namazı kılmak, zekâtı vermek, haccetmek ve Ramazan orucunu tutmaktır"[152]

Hac, Peygamberimizin Mekke'den Medine'ye hicret etmesinden 9 yıl sonra farz kılınmıştır. Bu yıl Peygamberimiz Hz. Ebû Bekir'i "Hac Emiri" tayin etmiş, kendileri de bir yıl sonra yani hicretin onuncu yılında haccetmişlerdir. Bu, Peygamberimizin ilk haccı olduğu gibi buna "Veda Haccı" da denir. Çünkü Peygamberimiz bundan sonra –vefat ettikleri için– haccetmemiştir.

Haccın diğer ibadetlerden farklı yönleri vardır. Haccın dışındaki ibadetler, namaz ve oruç gibi ya yalnız bedenî yahut zekât gibi yalnız malîdir. Hac ise hem malî ve hem de bedenî bir ibadettir.

Diğer ibadetler her yerde yapılabilirken hac, ancak belli yerde Mekke-i Mükerreme'de yapılabilmektedir. Bunun için dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan ve hali vakti yerinde olan Müslümanlar bu ibadeti yapmak için Mekke-i Mükerreme'ye gelmek zorundadırlar.

Ayrıca hac, diğer ibadetlere göre bazı zorlukları vardır. Çünkü bu ibadet, pek çok insanın alışkın olmadığı, iklim şartlarını yaşamadığı bir yerde yapılmaktadır. Bunun içindir ki Peygamberimiz, hiçbir ibadeti yapmak için Allah'tan yardım dilemediği halde hacca niyet ederken "Allah'ım, hac yapmak istiyorum, bunu bana kolay kıl ve kabul eyle" diye dua etmiştir.

Hac, her şeyden önce Allah'ın emri olduğu için yapılır. Bununla beraber bütün ibadetlerde olduğu gibi hac ibadetinde de insanlar için pek çok yararlar vardır. Esasen Allah Teâlâ faydası olmayan bir şeyi insanlara emretmez. O'nun emri olan her şeyde mutlaka insanlar için dünya ve ahiretle ilgili yararlar vardır. Çünkü O'nun hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. Muhtaç olan bizleriz.

---

152 Buhârî, "İman", 2; Müslim, "İman", 5.

Haccın bu yararlarına işaret etmek üzere Kur'an-ı Kerîm'de şöyle buyuruluyor:

وَاِذْ بَوَّأْنَا لِاِبْرٰهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ اَنْ لَا تُشْرِكْ بِى شَيْـًٔا وَطَهِّرْ بَيْتِىَ لِلطَّٓائِفِينَ وَالْقَٓائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ. وَاَذِّنْ فِى النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلٰى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍۙ. لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللّٰهِ فِىٓ اَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلٰى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْاَنْعَامِۚ فَكُلُوا مِنْهَا وَاَطْعِمُوا الْبَٓائِسَ الْفَقِيرَۘ.

"Bir zamanlar İbrahim'e Kâbe'nin yerini hazırlamış ve (ona şöyle demiştik:) Bana hiçbir şeyi ortak koşma, tavaf edenler, ayakta ibadet edenler, rukû ve secde edenler için evimi temiz tut. İnsanlar arasında haccı ilân et ki gerek yaya olarak gerekse nice uzak yoldan gelen yorgun argın develer üzerinde kendilerine ait bir takım yararları görmeleri, Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği kurbanlık koyunlar üzerine belli günlerde Allah'ın adını anmaları için Kâbe'ye gelsinler. Artık ondan hem kendiniz yiyin hem de yoksulu yedirin."[153]

Ayet-i Kerîme'de ifade buyurulan bu yararların bazılarına işaret etmek yerinde olacaktır.

1. İnsanlar çoğunlukla mala karşı gönül doygunluğuna erememiş aşırı bir istek içinde bulunur. Peygamberimiz insanın bu aşırı isteğinin kazandıkça arttığını bildirir. Şöyle buyurur:

لَوْ كَانَ لِابْنِ اٰدَمَ وَادِيَانِ مِنْ مَالٍ لَابْتَغٰى ثَالِثًا وَلَا يَمْلَأُ جَوْفَ ابْنَ اٰدَمَ اِلَّا التُّرَابُ وَيَتُوبُ اللّٰهُ عَلٰى مَنْ تَابَ.

"İnsanoğlunun iki dere dolu malı olsa bir üçüncüsünü ister. İnsanoğlu-

153 Hac, 22/26-28.

nun ihtiras dolu gönlünü topraktan başka bir şey doyurmaz. Şu kadar ki tövbe eden kişinin tövbesini Allah kabul eder."[154]

Burada bir noktaya işaret etmekte yarar vardır. İslâm dini mal kazanmaktan ve ihtiyaç zamanı için mal biriktirmekten men etmiş değil, bilâkis teşvik etmiştir. Hadîs-i şerifte bildirilen, ihtiras derecesinde insanlık faziletine engel olan çeşididir. İnsan elbette çalışıp kazanacak, kendisinin ve çoluk çocuğunun geçimini sağlayacak, kazancının bir bölümünü de Allah yolunda harcayacaktır. Böyle yaptığı takdirde mala karşı olan tutkusunda bir azalma olacaktır. Böylece yoksullara ve hayır kurumlarına daha çok yardım etme duygusu gelişecektir.

İşte hac'da da harcanan para Allah yolunda harcanmış olacak ve insan için bir eksiklik sayılan ihtirastan onu kurtarmış olacaktır.

2. Dinî ibadetler özellikle hac, dinî duyguları kuvvetlendirir. Yeryüzünde Allah'a ibadet için ilk inşa edilmiş olan mabedi Kâbe'yi ziyaret etmek, alemlere rahmet olarak gönderilen Peygamberimizin doğup büyüdüğü, Peygamber olarak görevlendirildiği ve son semavî kitap Kur'an-ı Kerîm'in kendisine indiği bu kutsal yerleri görmek insana heyecan verir ve onu asırlar öncesine Peygamberimizin yaşadığı mutluluk asrına götürür. Bu ise hiç şüphesiz onun manevî duygularını kuvvetlendirir.

3. Hac, insana zorluklara karşı dayanma gücü kazandırır. Hac turistik bir gezi değildir, oldukça yorucudur. Esasen her yolculukta bir takım zorluklar vardır. Yolculuk yapanlara ibadetlerde bazı kolaylıkların sağlanmış olması bundandır. Hac ise yolculukların en zor olanlarından biridir. Bunun için hacca niyet etmiş olan kimsenin her zamandan daha çok hoşgörülü olması, arkadaşlarını incitici ve kırıcı söz ve davranışlardan sakınması tavsiye edilmiştir. Kur'an-ı Kerîm'de şöyle buyurulmuştur:

اَلْحَجُّ اَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌۚ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِى الْحَجِّۜ

"Hac bilinen aylardadır. Kim o aylarda hacca niyet ederse hac esnasın-

154 Buhârî, "Rikak", 10.

da kadına yaklaşmak, günah sayılan davranışlara yönelmek, kavga etmek yoktur."[155]

Böylece insan her zamankinden daha çok iradesine hakim olacak, öfkelenmemeye, çevresine rahatsızlık vermemeye özen gösterecektir. Karşılaştığı zorluklara katlanacak, erdem kişi olmaya yönelecektir.

4. Hac, insana mahşer gününü hatırlatır. İnsanlar ölecek, sonra da dirilip hesap vermek üzere mahşer yerinde toplanacaklardır. Bilindiği üzere hacca niyet edilirken normal elbiseler çıkarılır ve iki bez parçasından ibaret olan ihrama bürünülür. Sosyal durumları ne olursa olsun her seviyedeki erkek hacı adayı aynı kıyafete girmek zorundadır. Bu ise ona doğuşta herkesin Allah katında eşit olduğunu, öldükten sonra tekrar dirilip Allah'ın huzurunda dünyada yaptıklarının hesabını vereceğini hatırlatır ve ona o hesap günü anını yaşatır. Düşünmesi bile insana dehşet veren o anı hatırlaması ise o güne kadar yaptığı pek çok şeye karşı pişmanlık duymasını ve tövbe etmesini sağlar.

5. Hac, İslâm kardeşliğini pekiştirir. Toplu halde yapılan ibadetler insanların birbirleriyle tanışıp kaynaşmalarını sağlar.

Hac, dünya üzerinde yaşayan dilleri ve renkleri ayrı olan Müslümanları, ibadetlerinde yöneldikleri Kâbe'de bir araya toplar, böylece tanışır ve kaynaşırlar. Ülkeleri hakkında bilgi alışverişinde bulunurlar. Birbirlerinin dertleriyle ilgilenir, ortak problemlerine çare ararlar.

Bütün bunlar, İslâm kardeşliğinin güçlenmesini sağlar.

Hac, günahlara da keffaret olur. Önce konu ile ilgili hadis-i şerifleri nakledelim, sonra da islâm alimlerinin bu husustaki değerlendirmelerine işaret edelim.

Peygamberimiz buyuruyor:

"Kim Allah için hacceder de hac esnasında kötü sözlerden ve Allah'a karşı gelmekten sakınırsa annesinin onu doğurduğu günkü gibi (günahlarından arınmış olarak) hacdan döner."[156]

Ahmed b. Hanbel (164-241) in sahih isnad ile İbn Abbas (ra.)dan rivayet ettiği bir hadis-i şerif şöyledir:

155 Bakara, 2/197.
156 Buhârî, "Hac", 4.

“Arefe günü falanca (Fazl İbn Abbas radıyallahu anh) Peygamberimizin redifı (Peygamberimizin devesinin arkasına binen) idi. Bu genç kadınlara bakıyordu. Peygamberimiz ise arkasından eliyle birkaç defa gencin yüzünü kadınlardan çevirdi. Genç yine kadınlara bakmaya başladı. Ravi diyor ki; Peygamberimiz gence döndü ve:

“Kardeşimin oğlu, bugün öyle bir gündür ki, bugünde her kim kulağına, gözüne ve diline sahip olursa günahları bağışlanır.” buyurdu.[157]

Müslim’in merfû olarak rivayet ettiği bir hadis-i şerif şöyledir: Amr b. el-As (ra.) Peygamberimize gelerek, bağışlanmak şartiyle kendisine biat etmek ve Müslüman olmak istediğini söylediğinde Peygamberimiz:

“Bilemedin mi ki İslâm, kendisinden önceki günahları yok eder. Hicret, kendisinden önceki günahları yok eder. Hac, kendisinden önceki günahları yok eder.” buyurdu.[158]

İmam Malik (93-179 H.)’in Talha b. Ubeydullah b. Kürebz (ra.)’den tahriç ettiği bir hadis-i şerifte Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

مَا رُؤِىَ الشَّيْطَانُ يَوْمًا هُوَ فِيهِ اَصْغَرُ وَلاَ اَدْحَرُ وَلاَ اَحْقَرُ وَلاَ اَغْيَظُ مِنْهُ فِى يَوْمِ عَرَفَةَ وَمَا ذَاكَ اِلاَّ لِمَا رَأَى مِنْ تَنَزُّلِ الرَّحْمَةِ وَتَجَاوُزِ اللّٰهِ عَنِ الذُّنُوبِ الْعِظَامِ.

“Şeytan Arefe gününden daha çok küçülmüş, daha fazla iyilikten uzaklaşmış, daha ziyade hakir, zelil ve daha çok kinli ve öfkeli olarak başka hiçbir günde görülmemiştir. Bunun sebebi Allah’ın bugünde rahmetinin inmesi ve büyük günahlardan vaz geçtiğini görmesinden ve bilmesinden başka bir şey değildir.”[159]

Bu hadis-i şerifler, haccın günahlardan arınmaya vesile olduğunu ifade etmektedir. Her ne kadar hadis-i şeriflerde işlenen hangi günahların affedileceği açıklanmıyorsa da hadis alimleri bu günahların Allah’a karşı işlenmiş günahlar olup kul hakkiyle ilgili olmayan günahlar olduğunu

157 Ahmed b. Hanbel, c. I, s. 329.
158 Müslim, “İman”, 54.
159 *Muvatta*, Mısır, 1348, c. l, s. 292.

söylemişlerdir. Nitekim büyük hadis alimi İmam Tirmizî (200-279 H.) bunu söyleyenlerdendir.[160] Çünkü işlenen günah kul hakkı ile ilgili ise, bu haktan arınmadıkça yani hak sahibinden helallık alınmadıkça yapılacak tövbe bile sahih ve makbul değildir.[161] Hatta Kadı Iyaz (476-544 H.), İslâm alimlerinin büyük günahların ancak tövbe ile ortadan kalkacağında ittifak halinde olduklarını söylüyor.[162]

Allame İbn Nüceym "Bahr-i Raik" adlı eserinde, haccın, kul hakları şöyle dursun, Allah'a karşı işlenen günahların bir kısmını bile yok etmesi kesin değildir. Hac, Allah'a karşı işlenen günahları yok eder dediğimiz zaman, malının zekâtını ödemeyen kimsenin bu zekât borcu düşer manasına değildir. Belki borcun zamanında ödenmeyip geciktirilmesi ile ilgili günahı yok eder demektir. Yoksa borç zimmetinden düşmez.[163]

Hulâsa hac, dünya ve âhiretle ilgili, kişisel ve sosyal pek çok faydaları olan bir ibadettir. Kendisine farz olan bu ibadeti usûlüne uygun olarak, her çeşit kötü söz ve davranışlardan sakınarak yapmayı başaran kimsenin –kul borcu ve zimmetindeki vacipler hariç– diğer günahları bağışlanır ve hadis-i şerifte müjdelendiği üzere annesinden doğduğu günkü gibi tertemiz olur. Her ne kadar bu konuda islâm alimlerinin farklı yorumları olsa da Allah Teâlâ dilerse bu kulunun şirkten başka bütün günahlarını da bağışlar. Nitekim Kur'an-ı Kerîm'de:

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِهٖ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشَٓاءُۚ.

"Şüphesiz ki Allah, kendisine eş tanınmasını bağışlamaz. Ondan başkasını dileyeceği kimseler için mağfiret eder." buyurulmuştur.[164]

Haccın bir özelliği de diğer ibadetlerden farklı olarak ömürde yalnız bir defa farz olmasıdır. Birden fazla yapılan hac nafiledir.

عَنْ اَبِى هُرَيْرَةَ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللّٰهِ (ص) فَقَالَ: اَيُّهَا النَّاسُ قَدْ فَرَضَ

160 *İrşadü's-Sâri li Şerh-i Sahihi'l-Buhârî*, Mısır, 1304, c. III, s. 97.
161 *Riyazu's-Salihîn*, Tevbe bahsi.
162 İbn Nüceym, *el-Bahru'r-Râik*, Mısır, c. II, s. 363-364.
163 *Aynı eser*.
164 Nisa, 4/48.

اللّٰهِ عَلَيْكُمُ الْحَجَّ فَحُجُّوا. فَقَالَ رَجُلٌ اَكُلَّ عَامٍ يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَسَكَتَ. حَتَّى قَالَهَا ثَلاثًا فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ (ص): لَوْ قُلْتُ نَعَمْ لَوَجَبَتْ وَ لَمَا اسْتَطَعْتُمْ. ثُمَّ قَالَ ذَرُونِى مَا تَرَكْتُكُمْ فَاِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِكَثْرَةِ سُؤَالِهِمْ وَاخْتِلاَفِهِمْ عَلَى اَنْبِيَائِهِمْ فَاِذَا اَمَرْتُكُمْ بِشَىْءٍ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَاِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَىْءٍ فَدَعُوهُ.

Ebû Hureyre (ra.) den rivayete göre, Peygamberimiz bir konuşmasında:

–Ey insanlar, Allah size haccı farz kılmıştır, haccedin, buyurdu. Dinleyenlerden Akra b. Hâbis:

–Her yıl mı, ey Allah'ın Resûlü? diye sordu. Peygamberimiz bu zatın sorusuna cevap vermemiş, sükut buyurmuştur. Akra sözünü üç defa tekrarlayınca, Peygamberimiz:

–Evet desem her yıl farz olur, siz de buna güç yetiremezsiniz. Ben sizi bıraktığım sürece siz de beni bırakın. (Yani ben sorunuza cevap verme gereği duymayınca siz de sorunuzu tekrar edip durmayın.) Sizden öncekiler çok soru sormaları ve Peygamberleri hakkında ayrılığa düşmeleri sebebiyle helâk olmuşlardır. Ben size bir şeyi emredince ondan gücünüzün yettiği kadar yapın. Bir şeyden sizi men edince onu hemen bırakın." buyurdu.[165]

Bu hadis-i şeriften de anlaşılıyor ki, hac ömürde bir defa farzdır. Birden fazla yapılan hac nafiledir.

Zaman zaman sorulur: Nafile hac mı daha çok sevaptır, yoksa nafile hac için harcanacak paranın kalacak yeri ve yiyeceği olmayan veya kalabalık nüfusu sebebiyle geçim darlığı çeken ve bunların durumunda olan kimselere vermek mi daha sevaptır?

Önce bir noktaya dikkatinizi çekmekte yarar vardır.Bir şeyin sevap olabilmesi için o şeyin Allah rızası için yapılmış olması şarttır. Allah rızası

165 Müslim, "Hac", 73.

için yapılmamış olan bir şey sevap olmaz. Çünkü Peygamberimiz amellerin Allah katında niyete göre değerlendirileceğini bildirmiştir. Bir işi hangi amaçla yapıyorsanız, o iş, ona göre değerlendirilir. Hatta bir kimse gösteriş için ibadet yapsa veya hayır ve hasenatta bulunsa, Allah bu kimsenin ne yaptığı ibadete ve ne de hayrına değer vermez. Zira o bunları Allah rızası için yapmamıştır.

Şimdi bu söylediklerimizin ışığı altında az önceki soruya cevap teşkil edeceğini sandığım bir olayı anlatmak istiyorum. Hüccetü'l-İslâm İmam Gazalî'nin meşhur "İhyau Ulûmi'd-Din" adlı eserinde naklettiği olay şöyle:

"Adamın biri nafile olarak hacca gitmek üzere hazırlanır. Zamanın âIim ve sofilerinden olan Bişr b. Hâris (M. 769-)'e gelir ve:

–Ben hacca gidiyorum, bir emriniz olur mu? diye sorar. Bişr:

–Ne kadar paran var? der. Adam:

–İki bin dirhem param var, diye cevap verir. Bişr:

–Hacca gitmekle zühdü mü, yoksa Kâbe'ye olan aşkını mı, yoksa Allah rızasını mı kasdediyorsun? der. Adam:

–Allah rızasını kasdediyorum, diye cevap verir. Bunun üzerine Bişr:

–O halde evinde otururken Allah rızasını kazandıracak bir şeyi tavsiye edersem yapar mısın? diye sorar. Adam:

–Evet yaparım, deyince, Bişr şöyle der:

–Şimdi sen bu iki bin dirhemi, borcunu ödeyemeyen bir fakire, yiyeceği olmayan bir yoksula, nüfusu kalabalık geçimi dar olan bir aileye, bir yetim bakıcısına ve bunlar gibi on kişiye ikiyüzer dirhem ve hatta istersen bunların hepsini bu sayılanlardan birine ver. Zira Müslümanı sevindirmek, düşkünlere el uzatmak, darda olanların sıkıntılarını gidermek ve zayıflara yardım etmek nafile olarak yapılan yüz hactan daha sevaptır. Şimdi kalk, dediğim gibi yap. Şayet böyle yapmak istemiyorsan asıl kalbinde olanı bana söyle, dedi. Adam:

–Doğrusu kalbimde hacca gitme tarafı ağır basıyor, dedi. Bu cevap üzerine Bişr; gülümseyerek:

–Evet, servet şüpheli şeylerden kazanıldığı takdirde nefis kendi arzula-

rının yerine getirilmesini ve iyi ameller yaptığını göstermek ister.Halbuki yüce Allah yalnız müttakilerin amelini kabul eder,dedi.[166]

İlk devir tasavvufcularından olan ve uzun yıllar da hadis ilmiyle meşgul bulunmuş bu zatın tavsiyesine ilâve edecek bir şey olmadığını sanıyorum.

Hac günleri değişir mi? Son günlerde bazı kimseler, haccın, Peygamberimizden itibaren bugüne kadar yapılagelmiş olan belli günler dışında da yapılabileceğini, bu suretle belli günlerde yapılmasından kaynaklanan izdihamın da önlenmiş olacağını söylüyorlar. Buna da Bakara sûresindeki "Hac bilinen aylardadır."[167] Âyet-i kerimesini delil gösteriyorlar.

Bu iddia yanlıştır. Çünkü Kur'an-ı Kerim ayrıntılara inmez. Ayrıntıları Peygamberimiz uygulama ve ifade olarak açıklıyor. Kur'an-ı Kerîm Peygamberimize indirilmiş ve onu açıklaması için de görevlendirilmiştir. Nitekim:

وَاَنْزَلْنَٓا اِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ اِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ.

"Kendilerine indirileni insanlara açıklaman için sana Kur'an'ı indirdik. Umulur ki düşünürler."[168] buyurulmuştur. Ayrıca Kur'an-ı Kerim Peygamberimize itaatın Allah'a itaat olduğu[169], emrettiği her şeyin yapılması ve yasakladığı her şeyden de sakınılması gerektiğini[170] bildirilmiştir.

Namaz,oruç ve zekâtın farz olduğu Kur'an-ı Kerim'de bildirildiği halde ayrıntılarına yer verilmemiş, ayrıntılar Peygamberimiz tarafından bildirilmiştir.

Haccın sınırlı günler dışında da yapılabileceğini söyleyenlerin delil olarak gösterdikleri Bakara sûresinin "Hac bilinen aylardadır." Ayetinde, bu bilinen ayların hangi aylar olduğu belirtilmemiştir. Bu ayların da hangi aylar olduğu yine Peygamberimiz tarafından açıklanmıştır.

Diğer taraftan Mekke-i Mükerreme hicretin 8 nci yılında 20 Ramazan'da fethedildiği halde, o yıl Peygamberimiz sadece umre yapmış ve Zilkâde ayında Medine'ye dönmüştür.

---

166 Bak.; *İhyâ'u Ulûmi'd-Dîn*, İstanbul, 1321, c. III, s. 363.
167 Bakara, 2/197.
168 Nahl, 16/44.
169 Nisa, 4/80.
170 Haşr, 59/7.

Ayrıca Peygamberimiz "Hac ibadetinizi benden öğreniniz, benim yaptığım gibi yapınız."[171] buyurmuştur.

Bu itibarla hac ibadetinin, Peygamberimizden itibaren günümüze kadar uygulanagelmiş olan şekli ve zamanı hakkında son zamanda ortaya çıkan farklı yorumların hiçbir değer taşımayacağı açıktır.

Hac Kimlere Farzdır

Haccın farz olmasının şartları şunlardır:

1. Müslüman olmak,

2. Akıllı olmak,

3. Erginlik çağına gelmiş olmak,

4. Hür olmak,

5. Hacca gidip gelmeye malî imkânı müsait olmak. Bu şart şöyledir: Temel ihtiyaçlarından başka, hacca gidip gelinceye kadar kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu aile fertlerinin sosyal durumlarına uygun normal geçimlerini sağlayacak servete sahip olmasıdır.

6. Vakit, yani haccın eda edildiği vakte erişmiş bulunmak.

7. Haccın farz olduğunu bilmek. Bu şart gayr-ı müslim bir ülkede İslâmiyeti kabul eden kimseler için sözkonusudur.

İşte bu şartları taşıyanlara hac farz olur. Bu şartlardan birisi de eksik olursa hac farz olmaz.

Evet değerli müminler, bu şartlar kendisinde bulunan kimseye hac farz olmakla beraber, haccı eda edebilmesi için gerekli olan başka şartlar da vardır. Bunlara "Haccın vucûb-ı edasının şartları" denir. Bu şartlar şunlardır:

a) sağlıklı olmak. Kör, felçli, kötürüm ve hac yolculuğuna dayanamıyacak derecede yaşlı ve hasta olmamak.

b) Tutuklu olmamak,

c) Yol güvenliği olmak,

d) Kadınların yanlarında eşleri veya mahremleri bulunmak. Mahrem

---

171 Müslim, "Hac", 310.

demek evlenmeleri caiz olmayan yakınlar demektir. Baba, oğul, kardeş, amca,dayı ve damat gibi yakınlar, kadının mahremleridir.

Bu şart, Hanefi mezhebine göredir. Onlar, yani Hanefiler hacca gidecek kadının bulunduğu yer ile Mekke-i Mükerreme arasında bir sefer mesafesi olduğu takdirde, kadının hacca gidebilmesi için beraberinde eşinin veya bir mahreminin bulunmasını şart koşmuşlardır. Bu konudaki dayanakları Peygamberimizin hadis-i şerifleridir. Bazı farklı ifadelerle rivayet edilen bu hadis-i şeriflerden birisi şöyledir:

لاَ يَحِلُّ لِاِمْرَاَةٍ تُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَلْيَوْمِ اْلاخِرِ اَنْ تُسَافِرَ سَفَرًا يَكُونُ ثَلاَثَةَ اَيَّامٍ فَصَاعِدًا اِلاَّ وَمَعَهَا اَبُوهَا اَوِابْنُهَا اَوْ زَوْجُهَا اَوْ اَخُوهَا اَوْ ذُو مَحْرَمٍ مِنْهَا.

“Allah’a ve ahiret gününe iman eden bir kadının beraberinde babası veya oğlu veyahut eşi veya kardeşi yahutta evlenmesi caiz olmayan bir yakını olmaksızın üç gün veya daha fazla süre bir yolculuğa çıkması helâl değildir.”[172]

İşte hanefiler bu ve benzeri hadis-i şeriflere dayanarak kadının beraberinde eşi veya bir mahremi olmaksızın hacca gitmesini caiz görmemişlerdir.

Kadının mahremsiz sefere çıkmaması ile ilgili hadislerde hac’tan söz edilmediği için, Şafiîler ve Malikiler, yasakla ilgili seferlerde haccın dahil olmadığını söylemişlerdir. Bu yasak farz olmayan seferlerle ilgilidir, hac ise farzdır ve bu yasağa dahil değildir, demişlerdir.

Şafiîlere göre güvenilir üç kadın bir araya gelerek yalnız farz olan hac yolculuğu yapabilirler.

e) Eşi ölmüş veya boşanmış kadınların iddet süreleri bitmiş olmalıdır. İddet süreleri içinde hacca gitmeleri uygun değildir.

Değerli müminler, konuşmamı Peygamberimizin bir hadis-i şerifi ile tamamlamak istiyorum. Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

“Mebrur yani makbul olan haccın sevabı ancak cennettir.”[173]

172 Müslim, “Hac”, 74;. Buhârî, “Taksir-i Salât”, 4.
173 Buhârî, “Umre”, 2.